

Universitätsbibliothek Wuppertal

Omnia Divini Platonis Opera

Plato

Basileae, 1551

Dialogus nonus (argumentum)

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-245](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-245)

iniuriam faciat, uehementer prouideant: & immoderatos, contumeliosos que omnes compescant. Hi considerent nunquid ciues peregrinis res singulas conuenienter atque ut lege cautum est, uendant. Primo uero mensis cuiusque, ciues eorumque ministri duodecimam tritici partem emendam peregrinis proponant, ementque peregrini pro mensis totius tempore triticum & similia quæ primo foro uenduntur: decimo uero die uenditio, emptioque mensi sufficiens statuatur, uigesimo tertio animalium uenditio, quibus homines egent, supellectiliumque, ut corii uestiumque ac similibus, fiat. Necessesse autem est peregrinos omnia à possidentibus emere, ne cauponatio in tritico & hordeo circa farinam ac cætera alimenta, ulla fiat. Nec ciuibus nec seruis eorum cauponari omnino licet. In peregrinorum tamen foro peregrino liceat opificibus, eorumque seruis uinum cibumque commutare ac uendere, carnesque coctas similiter: quæ res à plurimis cauponatio nominatur. Materiam uero ignis uniuersam quotidie peregrinus ab his qui in agris id curant, emere possit, cæterisque peregrinis prout uelit & quando uelit reuendere. Cæterarum omnium rerum & supellectilium quibus utimur, in communi foro uenditio fiat: in locis determinatis: ubi legum custodes, censoresque una cum ædilibus locum designarint, & pretia uenalibus imposuerint. Hic nummi commutentur rebus, ac res nummis. Commutet autem unusquisque per seipsum nemini committens. Quod si commiserit, siue receperit, siue non, quiescat oportet. Nullum enim commutationum talium iudicium est. Si quid uero uenditum emptumque pluris minorisue est, quam lex iusserit qua rerum uenaliu mensuræ & pretia constituta sunt, apud legum custodes plus illud conscribatur, & contrarium deleatur. Eadem ipsa de conscriptione bonorum, quæ ab incolis peregrinisque possidentur, fiant: liceatque cuius certa conditione ad urbem migrare, & hoc ita ut artem aliquam exercent, nec plures quam annos uiginti à die conscriptionis permaneat: quo in tempore incolendi uectigal soluere nullum cogatur nisi frugalitatis exemplum, nec emptio nis uenditionisque gratia ærario quicquam debeat. Cum autem uiginti anni exacti fuerint, accipiat rem suam, & abeat. Quod si magnum aliquod beneficium intra uiginti annos ciuitati contulerit, uelitque plus temporis, aut etiã per uitã in ciuitate manere, fiat ipsi quod petierit, ratumque habeatur, si modo concilio concionisque persuaserit. Incolarum autem filijs si ipsi quoque opifices sint, post quintumdecimum ætatis annum ita coloniæ tempus incipiat, ut uiginti postea maneant annos, deinde quò uelint proficiscantur, & si manere uoluerint, maneant, postquam similiter persuaserint. Qui autem recedit oblita descriptione, quæ sibi apud magistratus erat conscripta, sic habeat.

ARGVMENTVM MARSILII FICINI IN
Dialogum Nonum De Legibus.

NONVS dialogus post communem morum disciplinam & legum multarum traditionem aggreditur iam iudicia. Et ualde quidem opportune. Nam & qui moribus eruditi legibusque instructi sunt, iudicare iam possunt: & qui eruditioni instructionique precedenti non paruerunt, iam sunt iudicandi. Prudenter omnino noster hic animorum medicus seruare hactenus salutaribus studuit monitis integram animi sanitatem: iam uero perditam cunctis machinis reparare molitur. Verè quæ charitas Platonica est, misericors, dolens, compulsus ad secandum quasi trahitur & urendum: & id quidem tam benigna cautione, ut grauius egrotantes uerbis blandissimis consoletur: contendatque uerbis quasi magicis carminibus sanos efficere antequam medicam adhibeat manum. quã etiã deinde sic admouet, ut languens & uix persentiat, & plus admodum spei concipiat quàm doloris, & ex dolore non perniciem reportet, sed salutem. Insignis clementia uir neminem absque consolatione punit: neminem punitum perdit: omnes pro uiribus seruat: & quos necesse punit: profitetur à morbis animi liberare: ac minimo mortis malo, interim ingenti & in dies crescenti obistere animi malo. Prestare uero asserit hinc abire, quàm in morbo uel animi uel corporis incurabili uiuere. Atqui neque hac uita priuat, nisi quem cognouerit insanabilem: neque supplicium ullum à lege, quæ bona est, illatum tendere uult ad malum. Quinimmo poenam ipsam multis de causis esse bonam: tum quia iusta est, iustitia uero bona: tum quia uel presens purgat, uel futurum præpedit malum: tum quia in puniendo uno, interim exemplo prodest & multis, ciuitatemque purgat malis. Et ut summatim dicam, iustitiã ubique mirum in modum cum clementia miscet, neque rigiditate torquet durius, neque mollitia quicquã relinquit inultũ. Quemadmodũ uero in superioribus prius diuina præcipit officia quàm humana: sic in presentia prius in sacrilegia quàm in cætera delicta prudenter animaduertit. Ac dum quàm graue sit lese maiestatis diuinæ crimen ostendit, afflãte deo significat nihil tale hominibus quondam

quandiu

Quamdiu diuina quaedam in eis gratia uiguit, fuisse aliquando perpetratum: Sed postquam propter alia delicta gra-
 tia illa est amissa, homines iam quasi alienos a deo in deum ipsum peccare per sacrilegia incepisse, ut sacrilegium
 ipsum non modo peccatum sit, sed etiam poena peccati: poena inquam non purgans aliquem, sed interimens. Non enim
 lege, sed transgressione legis poena talis infertur, Quod autem dicit, priscos legumlatores fuisse dei filios, le-
 gesque heroibus, qui etiam ex dijs erant geniti, tradidisse: exponendum est per ea quae in Critia & Politico & sepe
 alibi pertractantur, deorum filios hic intelligi deos sub Luna alios alijs terrae plagis gubernandis accommodatos.
 Quos possimus more etiam Platónico angelos nominare. Per quos sub Mercurij nomine in Protágora leges genus
 hominū accepisse docet. Per quos in Critia quoque dicit homines primos ex terra natos accepisse iura: hominesque
 illos hic nominat heroes ex dijs ortos, id est, deorum opera ex terra progenitos. Sed leges illas, inquit in Critia,
 non scriptas ad aures, sed inspiratione quadam a mentibus diuinis in mentes humanas fuisse transfusas: hominesque sub
 illis quamdiu paruerunt, uixisse beatos. Addit ob huiusmodi legum transgressionem homines diuinam gratiam ami-
 sisse: qua quidem amissa felicitate quoque amiserint: & infelices in sacrilegia iam proruperint: & per sacrilegia pes-
 simi tandem infelicissimique euaserint. in his & terrestribus illius paradisi, & eiectionis ex eo mysterium licet agnoscere.
 Considera uero ubi perquirat sacrilegij causas, tres assignari causas grauium delictorum. Primam quidem communem
 hominum fragilitatem consuetudine confirmatam. Secundam uero demonicam persuasionem siue suggestionem. Terti-
 am denique culpam perniciosam ex antiquis inexpurgatisque peccatis iniustam, ad grauisima scelera stimulantem. Quae
 quidem originali culpa, de qua multi multa theologo disputant, uidetur esse simillima. Quamobrem ubi Plato diui-
 nus sacrilegum alloquitur inquit: Non humanum ad sacrilegium te impulit malum, neque diuinum: intellige humanum
 malum, humanam fragilitatem ad inferiora procliuem: Diuinum uero malum, diabolicam, ut inquit, si audere. Ne-
 gat uero duo haec non quia non sint in causa sacrilegij, sed quia non sola sunt cause. Accedit enim his tertia propriaque
 sacrilegij causa, quam subiungit dicens: Sed stimulus quidam exitialis a priscis inexpectatisque peccatis ingenitus. Per
 quem uidelicet animus non humanus amplius, sed ferinus, nimirum sacrilegio peccat in deum, nullam ulterius dei ra-
 tionem habens, quando rationem humanam iam amisit diuinae rationis imaginem. Mox uero prima ad sacrilegium
 instigationi Plato quasi nascenti morbo tribus occurrit remedijs: quemadmodum morbus hic tribus ex causis oritur
 Primo quidem, ut immanis impetus comprimatur ad sacras mittit expiationes, quas Christianorum more poeniten-
 tia, confessionis, elemosinae, ieiunij nomine possumus nuncupare. Deinde ut diabolicis resistat insidijs, ad orationes
 supplicationesque mittit, per quas a superioribus liberatoribusque spiritibus contra inferos praesidium impetretur. Postre-
 mo quo imbecillitatem humanam continere possit, mandat ut malorum hominum familiaritatem deuitas, honorum
 asceat consuetudinem. Proinde, quoniam post deum more Pythagorico coli patriam iusserat, merito post sacrile-
 gia quae in personas aut res deo consecratae perpetratur, pergit ad puniendum scelera & delicta, quae proprie contra
 patriam committuntur, quae non solum sacrilegij proxima iudicat, sed annumerat, plectiturque similiter. Haec uero tria
 esse iudicat. Peccare enim in patriam, hostemque patriae habendum esse, & qui posthabitis legibus principatum ad
 humanam uoluntatem libidinemque reducit, & qui cum possit, periclitanti patriae non succurrit: & qui uel auaritia
 uel alia de causa pro filio euadit patriae proditor. Inter haec officium legiseri repetit. Id autem esse uult, ut non tan-
 quam dominus seruis, sed tanquam pater filijs conscribat leges: non minus persuadens quam minitans, nec minus do-
 cens quam imperans, nec minus alliciens quam perterrens: ut legislatoris opus non tam mandatorum praescriptio
 sit, quam disciplina morum. finis enim eius est, quacumque id ratione fiat, ciues bonos beatosque, efficere: punire uero
 malos, necessitas est in eo potius, quam uoluntas. Et quia sole inter humanas Platonicas leges haec omnia complectun-
 tur, humanarum omnium perfectissima sunt: ac penes inter diuinas potius, quam humanas annumeranda. Neque ab-
 re primum disputationis huius exordium a deo factum est: deinde additum a Platone uideri sibi haec omnia diuini-
 tus inspirata. Demum ex hac ipsa disputatione ad beatum summi Iouis templum, id est, caelum recto tramite perue-
 nitur. At quoniam non solum in sacrilegij parricidijque, uerumetiam in ceteris sceleribus pro alijs culparum gra-
 dibus, alij quoque poenarum gradus, & a legumlatore describendi, & a iudice sunt censendi, commodissimam ad gra-
 dus eiusmodi discernendos distinctionem adducit in medium. Habitus quidem omnis aut uirtutis est, aut uitij. Si uir-
 tutis, omnino uoluntarius est: quoniam consilio libero & expedita electione & proprijs animi actionibus est acqui-
 situs. Sin uero uitij habitus est, inuoluntarius omnino censetur. Quia ita morbus est animi, sicut humorum intempe-
 rantia morbus est corporis. Nemo uero morbum dixerit uoluntarium: quamuis nonnulla quae praeter opinionem in-
 ferunt morbum, possit quodammodo uoluntaria dicere. Praeterea eiusmodi habitus ex impedito consilio, distractaque
 electione, & passionibus potius quam actionibus inoleuit. Ex his consuecit Platonicum illud saepissime decantatum,
 Vitijs habitus inuoluntarios esse, neminemque fieri sponte malum. quemadmodum & nemo fit sponte egrotus et
 deformis & inops. Post hanc habituum distinctionem sequitur distinctio actionum. Quae quidem aut ad uirtutis, aut
 ad uitij habitum gignendum proprie uergunt. Si ad uirtutis, ita uoluntariae sunt, ut dictus est habitus uoluntarius.
 Sin uero ad uitij, partim quidem uoluntariae dicuntur, propterea quod & animo quodammodo consentiente fiunt, et
 poterant non fieri, antequam fierent: partim uero inuoluntariae, tum quia ad detrimentum, deformitatem, morbum
 clam

clam deducunt, hæc autem uellet nemo: tū quia ex quadam finis exitusq; ignoratione consurgūt. Quatenus uerō per ignorantiam fiunt, catenus præter ipsam rationis uoluntatē fieri iudicatur. Distingue rursus hoc pacto, Actiones humane quantum ad legum iudiciorumq; materiam attinet, in quinque capita rediguntur. Aut enim ex affectibus concupiscentiæ pullulant, aut ex impetu irascibilis nature prorumpunt: uel simplici quadam ueniunt ignorantia, per quam quis res ipsas ignorat, quamuis se ignorare non nesciat: uel ignorantia duplici fiunt, per quam quis & res ipsas nescit, & ignorantiam suam simul ignorat, uidelicet scire se putans: uel tandem ex rationali quadam opinione proueniunt: opinione inquā de iustis atq; iniustis rationi legibusq; credendi. Post distinctionem eiusmodi distinguit & iudicij regulas, per quas aliter animaduertatur in eos qui concupiscentia, aliter in eos qui ira peccant: atq; in his discernatur, utrum consulto, an inconsulto deliquerint. Præterea utrum uel palamq; an potius clam atq; fraude. Deinde nunquid per ignorantiam sit erratum, siue per simplicem, siue per duplicem ignorantia. Vbi uero de homicidiorum iudicijs agens priscum adducit mysterium de interfectis interfectores ulciscens: attende ex Platonis sententia, perturbationes ad sensibilia pertinētes posse in anima seiuncta ab hoc corpore remanere. Siquidem ex eiusdem sententia remanet & prima quedam sentiendi natura substantialis origo sensuum reliquorum, per quam anima & in hoc corpore in hæc instrumenta uires explicat sentiendi, & discedēs ab hoc eas quodammodo replicat in seipsam, siue, ut magis Platonice loquar, exercet in aereo corpore. Quo inuoluta & hoc ingrediatur & ex hoc egreditur. De his Platonici ita distinguūt, ut anima in corpore hoc crassiore ad breue habitet: in aereo uero multa per secula: in cœlesti per omnia. Quorsum hæc? Ne mireris perturbationes in defuncti anima superesse si harū rerū sensus memoriaq; supersunt. Probabile uero esse putabāt antiqui theologi animas hominū repente interfectorum, utpote in expiatas, perturbationibus agitari: quin & hostes exagitare, id uidelicet nō humana tantum indignatione efficiente, sed diuina etiam nemese ac demone prouidente. Superesse uero ex antiquorum opinione in anima sensum perturbationēq; ultricē, eamq; aereo uti corpore Platonice noster Maro testis occurrit. Quid enim sibi uult: Et nunc magna mei sub terras ibit imago? Platonice admodū imaginem rationalis anime nominat primam ipsam sentiendi naturam. Sed cur magnam? Quia et fons est sensuum reliquorum communisq; sensus, & magno post hoc corpus utitur corpore, scilicet aereo: quod quidem & huic insinuatum quodammodo fit angustum: hoc exutum, explicatur in amplum, elemēti id aerei exigēte natura. Præterea: Omnibus umbra locis adeo, dabis improbe pœnas. inter imaginem distinguit & umbram. & imaginem quidem anime esse uult sensum in aereo corpore. Ipsum uero corpus aereum, esse anime umbram. Sed terrestre corpus cæcum nominat carcerem. Quod autē in iudicijs de homicidio, præsertim de parricidio dicit, de regressione anime humane in corpora rursum humana, in quibus sepe det pœnas, pares omnino culpis in superiori uita conceptis, uetus magorum Aegyptiorumq; sacerdotum sententia est. Nullum enim conuenientius humanorum delictorum esse purgatorium iudicabāt, quam in corporibus humanis eadem animas quādoq; pati quæ fecerint. Quæ quidem ratione Plotinus Aegyptius in libris de prouidentia utitur ad soluenda dubia aduersus prouidentiam insitiamq; diuinam quotidie insurgētia. Inquit enim, quæ à diuina prouidentia in præsentī uita non rependuntur, in altera & quidē humana pari prorsus ratione rependi. Rependi insuper in brutis: in quibus sepe anima quondam hominis, fiat anima bruti. Sed in ultima hac sententia solus extitisse uidetur. Ceteris enim Platonice displicet, animam hominis propriā, aliquando fieri bruti propriam. Consentiant tamen uicissim in homines alios transnigrare. quod quidem etsi Plato non habet certum, habet tamen ualde probabile. Quod uero migret in bestias, sepe quidem recenset, sed de dita opera adeo præter solitam grauitatem ridicule narrat, ut plane demonstret negandam quidem esse rem ipsam: allegoriam uero querendam, scilicet ut transire in brutum duobus modis accipias. Primo quidem in affectum, imaginatio nem, habitumq; bruto conuenientem. Deinde in habitationem consuetudinēq; inter feras ad tēpus supplicij gratia. consuetudinem namq; affectionēq; brutam, esse pœnam duntaxat antiqui putant: regressum uero in hominē, ubi paria & similia subeantur, non solum supplicium esse, sed purgatorium. Post hæc in mentionē de legis necessitate incidens opportune, asserit necessariā humano generi esse legem. Nam absq; legibus nihilo ab atrocissimis feris discrepaturum. Huiusq; causam asserens, nullius hominis ingenium ita natura institutum inquit, ut omnia quæ ad publicum bonum necessario cognoscenda sunt, cognoscat sufficienter: ac si fortē nouit, ut optimū id quod nouit agere, possit semper & uelit. Quod si diuina quadam gratia mens quedam inter homines surgeret, quæ publicū omnino bonum cognosceret, ad idq; generose ac semper intenderet, nullis uel huic uel patriæ suæ eo tempore legibus opus fore. Mentem namq; ueram ac liberam omni lege præstantiorem esse, atq; ipso iure cunctis dominaturā. At quoniam id nullius ingenio est tributum, concludit necessario sub legibus esse uiuendum. Ait quoq; studiū quidem proprii boni ciuitatem penitus dissipare: studiū uero publici boni connectere. Item pestem in ea ciuitate dominari perniciosam, ubi iudicium à magistratibus, uel mutuum agitur, uel clamosum. Atq; ubi familiarem demone inquit multis sepe malis obistere, si demonis horres nomen uel concedente Platone angelum nominato. Ac memento nostrum demonem geniumq; non solum ut quidam putant, nostrum intellectum esse, sed numen. Præcipit mox seniores paterna reuerentia adeo coli, ut etiā ab his uerberatus succensere nō debeas: sed patiēter ferre.

Sed natales quos hic commemorat deos, non ascendunt signa, signorumque dominos planetas astronomico more debemus accipere: sed ideam generis humani principium, demonemque nostrae uitae custodem. Denique monet timendam esse superiorum indignationem, & inferiorum punitionem. Monet mortem non esse supplicium ultimum, sed ultra hanc esse supplicia inferiorum, eaque uerissime omnino narrari.

DIALOGVS NONVS DE LEGIBVS,

VEL DE LEGVM LATIONE.

VDICIA uero si post haec superioribus actionibus convenientia reddantur, naturalis utique ferendarum legum ordo seruabitur. Sed de iudicijs quidem agriculturae, similibusque dictum est: de maximis uero iudicijs & iudicibus sigillatim nondum diximus, de his ergo deinceps dicimus. CLIN. Probe. ATHEN. Turpe quodam modo uideri potest, leges de huiusmodi rebus, quales tractabimus, illi ciuitati tribuere, quam dicimus recte se omnino ad uirtutis possessionem habituram. Nam cui absurdum non uideatur, si quis in ciuitate instituta putet hominem nequissimum sicut in alijs nasciturum: adeo ut opus sit legum minis hunc praeuinire, ne talis fiat, ne ue tale committatur, & commissa positae legibus puniantur: quasi possint in hac quoque republica flagitiosissimi homines reperiri? Verum quoniam non ut prisci legumlatores agimus, qui quum deorum filij essent, heroibus, qui & ipsi a dijs nati dicuntur, leges ferebant: sed homines hominibus ista sancimus, uereri par est, ne quis ciuium ita natura indomitus & inexorabilis nobis gignatur, ut quasi legumina fulminis tactu praedura, igni legum etiam fortissimarum decoqui nequeat. Quamobrem si quis forte sacrilegium committere audeat, legem de hoc feremus, quamuis onerosam nobis atque molestam. Enim uero educatum recte ciuem, nec uolumus, nec ualde timemus tam graui morbo laboraturum. Sed serui istorum forsitan & peregrini, peregrinorumque serui, huiusmodi multa aggredientur. Quorum gratia maxime, & quia uniuersa natura hominum imbecillis est, tam de sacrilegio quam de illis, quae aut uix aut nullo modo sanari possunt, leges conscribam. Sed proemia primum secundum ordinem in superioribus institutum, his omnibus quam breuissime praeposenda. Ad eum igitur qui nefaria cupiditate, & die tractus, & nocte excitus templa ut furetur, petit, haec aliquis instructionis & monitionis gratia diceret. O mirabilis uir, non humanum te malum, neque diuinum ad sacrilegia uertit: sed exitialis quidam asylius, a priscis atque in expiatis flagitijs innatus hominibus circumagrans, quem cunctis uiribus effugere debes. Quomodo autem effugies, audi. Quum talis oboritur in animo cogitatio, confuge ad expiationes obsecro. Confuge ad liberatorum deorum sacrificia supplicis. Confuge ad honorum uirorum consuetudines, ubi partim audias, partim tu quoque dicas iusta honestaque ab omnibus esse colenda. Malorum uero consuetudines apprime fugias. Quae si feceris, cessaueritque morbus, bene tecum actum erit. Aliter autem mori satius fore arbitratus, desine uiuere. Cum illis haec exordia cecinerimus, quorum in animos incidit impia quaedam & ciuitati pestifera cogitatio, quicumque ex his paruerint, eos a lege liberos dimitemus: sed hominibus proemia non persuasus, ferentes post haec legem, altius intonabimus. Qui deprehensus in sacrilegio fuerit, si seruus peregrinusue erit, in facie ac manibus, calamitate ipsius literis iniusta, uerberatus prout iudicibus uidebitur, nudus extra fines pellatur. Fortem enim supplicio continentior factus, euadet denique melior. Nullum quippe supplicium lege factum, ad malum tendit. Sed duorum alterum ferere semper solet efficere. Nam aut melior, aut certe minus prauus, qui poenas dedit, fieri solet. Si uero ciuis quispiam aliquid tale in deos, aut in parentes, aut in patriam perpetrare, & ad maximam iniuriam induxisse animum deprehendatur: hunc iudex, quia ex puero bene doctus educatusque a maximo scelere non abstinuit, sanari non posse existimet. Poena huic mors, malorum minimum. Vitiuperatus autem ut exemplo alios iuuet, extra fines perdat. Filij uero eius & generi uniuerso si mores paternos fugerint, quia nati ex malo fortiter uirtutem sequuti sunt, honor exhibeatur & laus. Nullius autem istorum pecuniae in fiscum redigantur, in republica ea in qua sortes easdem semper & aequales permanere oportet. Sed quando quis ea patrauit quae pecuniarum multa luenda sunt, quod supra sortem possidetur, id impendatur

negotiorum
Vide Chir
liades

CC datur